

प्रश्न –पत्र का प्रारूप

कक्षा – प्रवेशिका विषय– संस्कृतम् (द्वितीय पत्रम्) अवधि– 3.15 घंटे

पूर्णांक – 80

1. उद्देश्य हेतु अंकभार –

क्र.सं.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	11	13.75
2.	अवबोध / अर्थग्रहण	36	45.00
3.	ज्ञानोपयोग / अभिव्यक्ति	29	36.25
4.	कौशल / मौलिकता	04	05.00
	योग	80	100

2. प्रश्नों के प्रकार एवं अंकभार –

क्र.सं.	प्रश्नों के प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक	प्रतिशत	सम्भावित समय मिनट
1.	वस्तुनिष्ठ / बहुविकल्पात्मक	–	–	–	–	–
2.	अतिलघूत्तरात्मक	10	1	10	12.50	15
3.	लघूत्तरात्मक ।	08	02	16	20.00	25
4.	लघूत्तरात्मक ।।	06	4X5 = 20 3X1 = 03	23	28.75	60
5.	निबंधात्मक	06	5X5 = 25 6X1 = 06	31	38.75	40
	योग	30		80	100	170

विकल्प योजना : आन्तरिक

पुनरावलोकन – 10 मिनट

3. विषय वस्तु का अंकभार –

प्रश्नपत्र अवलोकन समय – 15 मिनट

क्र.सं.	इकाई	अंकभार	प्रतिशत
1.	गद्यकाव्यम्	25	31.25
2.	रचना (निबन्ध-पत्र-शब्दरूप-धातुरूप)	15	18.75
3.	पद्य काव्यम्	25	31.25
4.	छन्दः	05	06.25
5.	कलंकारः	05	06.25
6.	कोषः	05	06.25
	योग	80	100

विषय – संस्कृतम् (द्वितीय पत्र)
मॉडल प्रश्न पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट
कक्षा – प्रवेशिका

पूर्णांक – 80

क्र. सं.	उद्देश्य इकाई/उप इकाई	ज्ञान				अवबोध				ज्ञानोपयोगी/अभिव्यक्ति				कौशल/मौलिकता				योग
		अति लघु	SA1	SA2	निंब	अति लघु	SA1	SA2	निंब	अति लघु	SA1	SA2	निंब	अति लघु	SA1	SA2	निंब	
1.	गद्यकाव्यम्	2(2)				1(1)	6(3)		*4(1)+	2(2)			*4(1)+				2(-)+	21(10)
2.	पाठ सारांशः												*2(1)+				2(-)+	4(1)
3.	रचना																	4(1)
4.	निबन्धः							4(1)										3(1)
5.	पत्रम्																	4(1)
6.	शब्दरूपाणि							2(1)+										4(1)
7.	धातुरूपाणि							2(1)+										4(1)
8.	पद्यकाव्यम्	3(3)					6(3)		*4(1)+	2(2)	4(2)	4(1)	2(-)+					25(12)
9.	छन्दः								*3(1)+				2(-)+					5(1)
10.	अलंकारः								*2(1)+				3(-)+					5(1)
11.	कोषः								2(-)+				1(-)+					5(1)
	योग	5(5)		4(2)	2(1)	1(1)	12(6)	8(1)	15(4)	4(4)	4(2)	9(3)	12(1)			2(-)	2(-)	80(30)
	कुल योग		11(8)				36(12)				29(10)			4(-)				80(30)

विकल्पों की योजना :- प्रश्न सं. 9,10,22,23,24,25,29,30 है।

नोट :- कोष्ठक में बाहर की संख्या अंको की तथा भीतर प्रश्नों के लिए है।

हस्ताक्षर

आदर्श-प्रश्नपत्रम्
प्रवेशिका परीक्षा
संस्कृतम् (द्वितीय पत्रम्)

समय-3¼ होरा:

पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

1. परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्काः अनिवार्यतः लेख्याः ।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
3. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि ।
4. एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः ।
5. सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषयैव उत्तरणीयाः ।

गद्य-भागः

अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः

1. कच्छपस्य नाम किम् ? 1
2. काष्ठात् कः पतितः ? 1
3. मठायतनं कुत्र आसीत् ? 1
4. कं दृष्ट्वा सिंहसुतौ कुपिताननौ अभवताम् ? 1
5. हिरण्यकः कः ? 1

लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः

6. कः धर्मः सनातन धर्मः ? 2
7. शतबुद्धिः मत्स्यस्य वचनं श्रुत्वा प्रहस्य सहसबुद्धिः किमवदत् ? 2
8. कदा धैर्यं न त्याज्यम् ? 2
9. अधोलिखितगद्ययोः कस्यचिदेकस्य सप्रसंगव्याख्या कार्या- 1+4=5

(क) अध गच्छता कालेनाऽनावृष्टिवशात्सरः शनैः शनैः शोषमगमत् । ततस्तद्दुःखदुःखितौ तावूचतुः- 'भो मित्र! जम्बालशेषमेतत्सरः स जातं, तत्कथं भवान् भविष्यतीति व्याकुलत्वं नो ह्यदि वर्तते । तत् श्रुत्वा कम्बुग्रीव आह-'भो साम्प्रतं नाऽस्त्यस्माकं जीवितव्यं, जलाऽभावात् ।
(ख) मठायतने सिद्धमन्नं मूषकभयात्तत्रैव भिक्षापात्रे निहितं, नागदन्ते अवलम्बितं तिष्ठति सदैव । तद्वयं भक्षयितुं न शक्नुमः । स्वामिनः पुनरगम्यं किमपि नास्ति । अद्य तत्र गत्वा यथेच्छं भु महे भवत्प्रसादात् ।

10. अधोलिखितगद्ययोः कस्यचिदेकस्य सप्रसंगव्याख्या कार्या-

1+4=5

(क) ततश्च मद्भृत्याः प्रभाते गच्छन्तो मिथः जल्पन्ति—'अहो!
असमर्थोऽयमुदरपूरणेऽस्माकम् । तत्किमनेनाराधितेन ? एवं मे भृत्या मम शत्रूणां सेवकाः
जाताः । तावन्मया चिन्तितम्—'अहो! धिगर्थहीनस्य पुरुषस्य जीवितम् ।

(ख) अथ तत्र सरसि सौवर्णो बृहत्पक्षी समायातः । तैश्चोक्तः— अस्माकं मध्ये त्वया न
वस्तव्यम् । येन कारणेनास्माभिः षण्मासान्ते पिच्छैकदानं कृत्वा गृहीतमेतत्सरः । एव च किं
बहुनां, परस्परं द्वेधमुत्पन्नम् । स च राज्ञः शरणं गतोऽब्रवीत्— 'देव! एते पक्षिण एवं वदन्ति,
यद्—'अस्माकं राजा किं करिष्यति ।'

11. एकस्याः कथायाः सारांशः संस्कृतभाषायां लिखत— 4
(क) हिरण्यताम्रचूडकथा (ख) काष्ठभ्रष्टकच्छपकथा

पद्य-भागः
(अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः)

12. त्रिविधं नरकस्य द्वारं किम् ? 1
13. सर्वे गुणाः कम् आश्रयन्ते ? 1
14. मनुष्याणां शरीरस्थः महारिपुः कः ? 1
15. नरेन्द्रदेवः कस्य शिष्यत्वं प्राप्तम् ? 1
16. वरतन्तुशिष्यः कः ? 1

(लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः)

17. श्रीमद्भगवद्गीतायाः लेखकः कः ? एषा गीता कुतः गृहीता ? 1+1=2
18. भर्तृहरेः शतकत्रयस्य नामानि कानि ? 1+1=2
19. आदिकाव्यं किं ? आदिकविः कः ? 1+1=2
20. कः त्रिविधः आहारः उच्यते ? 1+1=2
21. कैकय्याः वरद्वयं लिखत । 1+1=2
22. अधोलिखितेषु द्वयोः पद्ययोः सप्रसंगव्याख्या कार्या— 1+2x2=6
(क) नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥
(ख) आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण, लघ्वी पुरा बुद्धिमुपैति पश्चात् ।
दिनस्य पूर्वार्धपरार्धभिन्ना, छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ॥
(ग) यदि सत्यप्रतिज्ञं त्वं पितरं कर्तुमिच्छसि ।
आत्मानं च नरश्रेष्ठ मम वाक्यमिदं शृणु ॥

23. अधोलिखितेषु द्वयोः श्लोकयोः सप्रसंगभावार्थः लेख्यः :- 1/2+1.1/2x2=4

(क) विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा, सदसि वाक्यपटुता युधि विक्रमः ।
यशसि चाभिरतिर्व्यसनं श्रुतौ, प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम् ॥
(ख) अहं हि सीतां राज्यं च प्राणानिष्टान् धनानि च ।
हृष्टो भ्रात्रे स्वयं दद्यां भरतायाप्रचोदितः ॥

(स) सर्वत्र नो वार्तामवेहि राजन्, नाथे कुतस्त्वय्यशुभं प्रजानाम् ।
सूर्ये तपत्यावरणाय दृष्टेः, कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा ॥

छन्द- अलंकार-कोष-प्रश्नाः

24. अधोलिखितेषु छन्दःसु द्वयोः लक्षणोदाहरणे लिखत- 1+1.½x2=5
(क) मालिनी (ख) बसन्ततिलका (ग) शिखरिणी

25. द्वयोः अलंकारयोः लक्षणोदाहरणे लिखत- 1+1.½x2=5
(क) यमकः (ख) उपमा (ग) विशेषोक्तिः

26. अधोलिखित कोषप्रश्नाः समाधेयाः-
(क) अमरकोषस्य लेखकः कः ? 1
(ख) अधोलिखितानां शब्दानां प्रत्येकं पर्यायद्वयं लिखत-
देवः, इन्द्रः, गणेशः, पार्वती ½+½x4=4

शब्दरूप-धातुरूप-रचना-प्रश्नाः

27. निर्देशानुसारं शब्दरूपाणि लिखत- 1+1+1+1=4
(क) लता-शब्दस्य द्वितीया-विभक्तिः, एकवचनम्
(ख) भवत्-शब्दस्य चतुर्थी-विभक्तिः, एकवचनम्
(ग) अस्मद्-शब्दस्य षष्ठी-विभक्तिः, बहुवचनम्
(घ) मातृ-शब्दस्य सप्तमी विभक्तिः, बहुवचनम्

28. निर्देशानुसारं धातुरूपाणि लिखत- 1+1+1+1=4
(क) अस् धातु-लट्लकार-प्रथमपुरुष-बहुवचनम्
(ख) क्रीड् धातु-लोट्लकार-उत्तमपुरुष-द्विवचनम्
(ग) दा धातु-लृट्लकार-मध्यमपुरुष-एकवचनम्
(घ) लभ् धातु-लङ्लकार-प्रथमपुरुष-बहुवचनम्

29. कमप्येकं विषयमवलम्ब्य शतपदेषु निबंधं लिखत- 4
(क) संस्कृते विज्ञानम् (ख) स्वच्छता (ग) भारतीयसंस्कृतिः

30. भवान् हितेशः राजकीय-प्रवेशिका-संस्कृत-विद्यालयः हिम्मतनगरस्य छात्रः,
स्वभगिन्याः विवाहविषयमाधारीकृत्य दिनत्रयस्य अवकाशार्थं प्रधानाध्यापकाय प्रार्थना
-पत्रं लिखत । 3

अथवा

नगरविकासाय नगरपालिकाध्यक्षाय स्वच्छताविषयमाधारीकृत्य प्रार्थना-पत्रं लिखत ।

कक्षा—प्रवेशिका

विषय — संस्कृतम् (द्वितीयपत्रम्)

समय— 3.¼ होरा:

उत्तरतालिका

पूर्णांक — 80

प्रश्न क्रमांक	सम्भावितोत्तराणि	अंक विभाग	पृष्ठ संख्या
गद्य—भागः			
अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः			
1	कम्बुग्रीवः	1	119
2	कूर्मः / कच्छपः	1	122
3	महिलारोप्यस्य समीपे	1	125
4	गजं दृष्ट्वा	1	141
5	हिरण्यकः मण्डुकः	1	146
लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः			
6	प्राणत्यागेऽपि अकृत्यं नैव करणीयम्, करणीयं कार्यं न व्यक्तव्यम् एषः धर्मः सनातनः ।	2	140
7	शतबुद्धिः मत्स्यस्य वचनं श्रुत्वा प्रहस्य सहस्रबुद्धिः अवदत् यत् “मा भैषी यतो वचनश्रवणमात्रादेव भयं न कार्यम्” ।	2	146
8	धैर्यं विधुरे अपि काले न त्याज्यम् ।	2	120
9	(क) काष्ठभ्रष्टकच्छपकथा— नवमपाठात् उद्धृतस्य गद्य खण्डस्य सप्रसंगः व्याख्या पाठ्य—पुस्तकानुसारं करणीया । (ख) हिरण्यकताम्रचूडकथा—दशमपाठात् उद्धृतस्य गद्यखण्डस्य सप्रसंगः—व्याख्या पाठ्य—पुस्तकानुसारं करणीया ।	1+4=5	112 125
10	उपर्युक्त—गद्यखण्डयोः एकस्य व्याख्या विधेया (क) हिरण्यकताम्रचूडकथा—दशमपाठात् उद्धृतस्य गद्यखण्डस्य सप्रसंगव्याख्या पाठ्यपुस्तकानुसारं करणीया । (ख) स्वर्णहंस—स्वर्णपक्षिराजकथा—एकादशपाठात् उद्धृतस्य गद्यखण्डस्य सप्रसंगव्याख्या पाठ्य—पुस्तकानुसारं करणीया । उपर्युक्त—गद्यखण्डयोः एकस्य व्याख्या विधेया	प्रसंग— 1 व्याख्या—4 = 5	129 134
11	एकस्याः कथायाः सारांशः संस्कृतभाषायां पाठानुसारं संक्षेपेण लेखनीयः ।	4	125, 119
पद्य—भागः			
अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः			
12	कामः, क्रोधः लोभश्च ।	1	10
13	कांचनम् ।	1	19
14	आलस्यम् ।	1	26
15	श्री रामकृष्णस्य ।	1	54
16	कौत्सः ।	1	61

लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः			
17	वेदव्यासः, महाभारतात् वा महाभारतस्य भीष्मपर्वणः।	1+1=2	59
18	शृंगारशतकम्, नीतिशतकम्, वैराग्यशतकम् च।	1+1=2	17
19	रामायणम्, वाल्मीकिः।	1+1=2	33
20	सात्विकः, राजसिकः तामसिकश्च।	1+1=2	05
21	भरतस्य अभिषेचनम्, रामस्य दण्डकारण्यगमनम् च।	1+1=2	37
22	(क) 'गीताऽमृतम्' पाठस्य श्लोकसंख्या-3, इत्यस्य पाठानुसारं व्याख्या संस्कृतेन करणीया। (ख) 'सुभाषितानि' पाठस्य श्लोकसंख्या-5, इत्यस्य पाठानुसारं व्याख्या संस्कृतेन करणीया। (ग) 'रामो द्विर्नाभिभाषते' पाठस्य श्लोकसंख्या-6, इत्यस्य पाठानुसारं व्याख्या संस्कृतेन करणीया। उपर्युक्त द्वयोः श्लोकयोः व्याख्या विधेया	प्रसंग-1 व्याख्या-2 03	04 21 37
23	(क) 'सुभाषितानि' पाठस्य श्लोकसंख्या-6, इत्यस्य पाठानुसारं भावार्थः संस्कृतेन करणीयः। (ख) 'रामो द्विर्नाभिभाषते' पाठस्य श्लोकसंख्या-11, इत्यस्य पाठानुसारं भावार्थः संस्कृतेन करणीयः। (ग) 'रघुकौत्ससंवादः' पाठस्य श्लोकसंख्या-5, इत्यस्य पाठानुसारं भावार्थः संस्कृतेन करणीयः। उपर्युक्तेषु द्वयोः श्लोकयोः भावार्थः करणीयः	प्रसंग-1/2 भावार्थ-1. 1/2=2	22 60 63-64
छन्द-अलंकार-कोष-प्रश्नाः			
24	पाठ्यपुस्तकानुसारं छन्दःसु द्वयोः लक्षणोदाहरणे करणीये।	लक्षणं-1 उदाहरणं-1. 1/2=2.1/2	86
25	पाठ्यपुस्तकानुसारं द्वयोः अलंकारयोः लक्षणोदाहरणे संस्कृतेन लेखनीये।	लक्षणं-1 उदाहरणं-1. 1/2=2.1/2	95,96
26	(क) अमरसिंहः (ख) 'अमरकोषः' इत्यस्य पाठानुसारं प्रत्येकं पर्यायद्वयं यथेच्छं लिखत।	1 1/2+1/2x4=4	101,112 111,110
धातुरूप-शब्दरूप-रचना-प्रश्नाः			
27	(क) लताः (ख) भवते (ग) अस्माकम् (घ) मातृषु	1 1 1 1	168 171 172 170
28	(क) सन्ति (ख) क्रीडाव (स) दास्यसि (घ) अलभन्त	1+1+1+1=4	174, 177, 178

29	एकं विषयमाधारीकृत्य शतं पदेषु संस्कृतभाषायां निबन्धः लेखनीयः । प्रस्तावना-1, विषयवस्तु-2, उपसंहारः-1	1+2+1=4	155, 153
30	प्रश्नाधारितविषयं गृहीत्वा अवकाशार्थं प्रार्थनापत्रं लेखनीयम् अथवा नगरपालिकाध्यक्षाय स्वच्छताविषयम् आधारीकृत्य प्रार्थना पत्रं संस्कृतभाषायां लेखनीयम्	3	162 163